



Խ Մ Բ Ա Գ Ր Ա Կ Ա Ն

ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԵՐՐՈՐԴ ՈՒՂԵՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Հոկտեմբերի 2-ին, չորեքշաբթի օրը, Իջման Ս. Սեդանի առաջ աղոթելուց հետո, օգնականությամբ Աստուծո, հովվապետական Իր երրորդ ուղևորության ձեռնարկեց Վեհափառ Հայրապետը:

Սույն ուղևորության ժամանակ Նորին Ս. Օծուխյունը, ընդառաջելով եղած սրտագին հրավերների, ծրագրել է այցելել Լոնդոն, Երուսաղեմ, Եգիպտոս և Հնդկաստան, անձամբ տանելու մանավանդ այս երկրներում ապրող Հայ Եկեղեցու զավակներին Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի և Իր հայրապետական օրհնությունները և Մայր Հայրենիքի հայության եղբայրական ողջույնները:

Հովվապետական սույն ուղևորության ծրագրի մեջ, սակայն, կենտրոնական տեղը հատկացվել է Վեհափառ Հայրապետի օրհնաբեր և պատմական ուխտագնացությանը դեպի Ս. Երուսաղեմ:

Երուսաղեմի հայոց պատրիարք ամենապատիվ Ս. Եղիշե արքեպիսկոպոս Տերտերյանի եղբայրական և սրտագին հրավերով, Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի Երուսաղեմ կատարելիք ուխտագնացությունը մեծ և կարևոր իրադարձություն է մեր ազգային-եկեղեցական ժամանակակից տարեգրության մեջ, որովհետև Հայ Եկեղեցու պատմության նորագույն շրջանի մեջ երկրորդ անգամն է, որ Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետը, Ս. Էջմիածնից, Արարատյան դաշտից և Մայր Հայրենիքից մեկնում է «յուխտ և լերկրպագութիւն» Ս. Երկրի քրիստոնակոս վայրերին ու նվիրական սրբություններին:

1071 թվականին Գրիգոր Վկայասեր կաթողիկոսը (1065—1105) Եգիպտոսից Կիլիկիա իր Աթոռը վերադարձի ճանապարհի վրա այցելում էր Երուսաղեմ:

1141 թվականին Գրիգոր Գ Պառլավունի կաթողիկոսը (1113—1166), Անտիոքի ժողովից հետո, պապի նվիրակի Ֆետ, ուխտի էր գնում Երուսաղեմ:

Բայց ազգային-եկեղեցական գործերով ուղղակի Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնից Երուսաղեմ ուխտի էր գնում առաջին անգամ Փիլիպոս Աղբակեցի կաթողիկոսը (1633—1655), ինչպես վկայում է Դավրիժեցին:

Եվ ահա 1963 թվականի հոկտեմբերի 12-ին, կրկին անգամ Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետը Ս. Էջմիածնից, Արարատյան դաշտից և Մայր Հայրենիքից, անձամբ Իր հայրական ողջույններն է տանում Սրբոց Հակոբյանց դարավոր վանքի պնդորյալ միաբանության, Երուսաղեմի հայոց պատրիարքության, ամենապատիվ սրբական պատրիարք հոր և սաղիմահայ գաղութին:

Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինն այսօր ևս գտնվում է իր հոգևոր առաքելության բարձրության վրա:

Ամենայն Հայոց Հայրապետությունը, ինչպես անցյալում, այսօր էլ հանդիսանում է հայի հավատի բարձր բերդը, հոգևոր այն շաղախը, որը կապում է միմյանց ի սփյուռս աշխարհի ցրված հավատացյալ և հայրենասեր հայության բեկորներին՝ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի և Մայր հայրենիքի հետ:

Երուսաղեմը բացառիկ հանգամանք է ներկայացնում քրիստոնեական ողջ աշխարհի համար, որպես Հրիստոսի երկրավոր կյանքի հիշատակներով, մահվան և հարության դեպքերով նվիրագործված Սուրբ Երկիր:

Երուսաղեմում առաջին սրբավայրերի կառուցումը, այդ թվում Ս. Ծննդյան հույակապ բազիլիկան հետզհետեում, Ս. Հարության Տաճարը Երուսաղեմում, ալլակերպության եկեղեցին Գալիլայում, Թաբոր լեռան վրա, բարձրանում է միջև Դ դարի սկիզբները:

Տարիների ընթացքում, սակայն, Երուսաղեմը դառնում է պատմական սրբավայրերի, տաճարների, վանքերի մի սուրբ աշխարհ:

Երուսաղեմում քրիստոնեական առաջին սրբավայրերի շինության և պահպանության հետ պատմականորեն կապված է եղել նաև հայ ժողովրդի անունը:

Է դարի պատմիչ Հերապոլիտի Անաստաս վարդապետը, որը Համապասա Կամսարական իշխանի խնդրանքով այցելել է Ս. Երկիրը, վկայում է իր «Վասն վանորէից Հայոց որ յԵրուսաղէմ» գրքում, որ հայերը նույն դարում Ս. Երկրում ունեին 70 վանք, շինված «ի ժամանակս թագաւորութեան Տրդատայ և ի հայրապետութեան Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին... վանորայք ի Սուրբ քաղաքն Երուսաղէմ, ի տեղիս տնօրինականացն Բրիստոսի և յալլ աստուածակոխ տեղիսն: Եւ զմեծամեծ եկեղեցիքն, զԳողգոթա, զՍ. Յակոբն, զՀրեշտակապետն և զՓրկիչն, զԾնունդն, զՎերնատունն և զՀամբարձումն, զՃառներն և զԳիւտ Խաչն, սկսորանն Լուսաւորչին և զաստուածընկալ Գեոեզմանն, շինեալ ի թագաւորէն Տրդատայ և ի Սրբոյն Գրիգորէ Լուսաւորչէ»:

Մովսէս Կաղանկալյանցի Պատմիչը (Ժ դար) և այլ հիշատակագիրներ նույնպես վկայում են, որ Ս. Երկրում առաջին հայ վանքերի շինությունը բարձրանում է մինչև Լուսավորչի և Տրդատի օրերը:

Այդ պատմական սրբավայրերի շինության մասնակցել են հայրապետն ու թագավորը, հայ նախարարն ու շինականը, հայ արվեստագետն ու բարեպաշտը, «ի փրկութիւն հոգւոց և ի իշատակ ազգիս Հայոց»:

Երուսաղեմում հայ հնադարյան վանքերի, կրոնական, մշակութային հաստատությունների գոյությունը ինքնին պերճախոս վկան է և պատմական ապացույցը Երուսաղեմում Հայ Եկեղեցու գոյված դիրքի և հայ մշակույթի վարդապետ Ս. Երկրում:

Ազգիս Վեհափառ Հայրապետը, այս մտածումների և պատմական փաստերի լույսի տակ, թարգմանը հանդիսանալով բովանդակ հայ հավատացյալ ժողովրդի պզգմունքների դեպի հայկական Երուսաղեմը, դեպի ազգային այս մեծ տունը և ժառանգությունը, Ս. Հարության

Տաճարի վերանորոգության առթիվ գրած 1962 ապրիլ 20 թվակիր սրբատառ կոնդակում նշում է արդարորեն, որ «Հրիստոսատես Սուրբ Էջմիածնի կողքին», Երուսաղեմի Հայոց Պատրիարքական Աթոռը «կհանդիսանա Հայ Եկեղեցիին ու հայ ժողովուրդին հոգևոր-խմացական կայսրության սյուներեն մին»:

Պատմության ընթացքում հայ Երուսաղեմի գլխով անցել են փոթորիկներ և մորիկներ: Բայց հայ ժողովուրդը միշտ բարոյապես և նյութապես իր գերագույնը կատարել է՝ վառ ու պայծառ պահելու համար հոգևոր համապագային այս մեծ հաստատությունը:

«Ամրացնենք ու անշարժ և շեն պահենք այս Սուրբ Աթոռը,— պատգամում է Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետը և եպրակացնում. որովհետև «մեր լուսաբնակ նախնիք և քաջակորով հայրապետները, երբեմն իրենց կյանքի խակ գնով, պահպանած են տիրաբար ու ծաղկյալ պահած, մեզի՝ աշուրվաններու թողլով սրբական ժառանգություն մը, որ բոլորիս համար ունի հոգևոր և ազգային անփոխարինելի նշանակություն, Հայ Եկեղեցվոց միջապագային դիրքին և իրավունքներուն առումով»:

Վերանորոգվող Ս. Հարության Տաճարը ինքնիր մեջ բազմաթիվ տնօրինական վայրերի, աղոթատեղիների, մատուռների մի ամբողջություն է, որն իր մեջ բովանդակում է Հրիստոսի Ս. Գերեզմանը, Գողգոթան, Երևման պարտեզը, Գյուտ խաչը, Պատանատեղին և հայոց սեփականություն հանդիսացող Ս. Գրիգոր Լուսավորչի հույակապ եկեղեցին:

Ս. Հարության Տաճարը քրիստոնեական սրբավայր է: Տաճարի «գլխավոր պահպաններն» են Երուսաղեմի հայերի, հույների և լատինների պատրիարքությունները:

Վեհափառ Հայրապետի Երուսաղեմում գտնված օրերին, Նոա բարձր նախագահության ներքո, կգումարվի Ս. Հարության Տաճարի վերանորոգության կենտրոնական հանձնաժողովի նիստ, ուր կքննարկվեն Տաճարի վերանորոգության գործը պատվով և համապագային հանգանակությամբ գլուխ բերելու միջոցառումները:

Ս. Հարության Տաճարի վերանորոգության գործը, նշել է Վեհափառ Հայրապետը Հայաստանի ռադիոյի և հեռուստատեսության թղթակցի հետ ունեցած հարցազրույցի ժամանակ, «կազմակերպվում է և կենսաժողովում Մեր աղոթքներով և Մեր հոգևոր հովանավորությամբ», միաժամանակ «արտասահմանի հայ եկեղեցիների և հայ հավատացյալների համար Ս. Հարության Տաճարի նորոգության գործը հոգևոր և ազգային արժանապատվության հարց է և Մենք վստահ ենք, թե այն պիտի պսակվի լիակատար հաջողությամբ»:

Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի սրտառույ լավատեսությանը ծայնակցում է բո-

վանդակ հավատացյալ հայ ժողովուրդը, իր սրտագին մասնակցությունը բերելով Ս. Հարության Տաճարի նորոգության հայոց Պատրիարքարանին բաժին ընկած ծախքերին:

Ս. Հարության Տաճարի նորոգության ծախքերի մասնակցության հարցը համապատասխան հարց է, բովանդակ հայ ժողովրդի պատվի, ազգային արժանապատվության և հայ հավատի կենսունակության հարցը:

«Անգամ մը ևս, և ապագային ցույց տանք,— գրում է Վեհափառ Հայրապետը իր սրբատառ կոնդակում,— թե ոգեկան արժեքները դավանող և մեր գերագույն շահերի գիտակցությունը ունեցող ժողովուրդ ենք: Համարանքով փոքր մեր ազգին փառքի տիտղոսը այս գիտակցությունն իսկ է»:

Ս. Երուսաղեմի ուխտագնացությունից հետո, Վեհափառ Հայրապետը կմեկնի Եգիպտոս և ապա Զոտայամ (Հնդկաստան), եղբայրական հրավերովը Հնդկի Մալաբար թուր եկեղեցու Պետ Նորին Սրբություն Բասիլիոս Բ Կաթողիկոսի:

Այնուհետև Վեհափառ Հայրապետը կայցելի Հնդկաստանում հայկական եկեղեցիները, ազգային-կրթական հաստատությունները Կալկաթայում, Բոմբեյում, Մադրասում և այլուր, իր սուրբ օրհնությունները բաշխելու համար հեռավոր ափերի վրա ապրող հայ ժողովրդի հավատավոր և հայրենակարոտ բեկորներին:

Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի արտասահման այս երրորդ ուղևորությունը նույնպես բարի կամքի և խաղաղության առաքելություն է միաժամանակ:

«Արտասահմանում ո՛ր երկրում էլ գտնվենք, Մենք անշուշտ Մեր սեպուհ պարտքը պիտի նկատենք տանել նաև տեղի ժողովուրդներին եղբայրական ողջույն և աստվածային օրհնություն Հայ Եկեղեցու անունից և խոսել նրանց Մեր աղոթքների և Մեր ջերմագին իղձի մասին՝ ի խնդիր աշխարհի խաղաղության և ի մարդիկ հաճության»,—հատարարել է Վեհափառ Հայրապետը ռադիոյի և հեռուստատեսության թղթակցին իր ուղևորության նախօրյակին:

Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի կյանքի և գործունեության միակ նպատակն է Հայ Եկեղեցու պայծառությունը, մեր ժողովրդի և Մայր Հայրենիքի ծաղկումը, եկեղեցիների միջև համագործակցությունը և աշխարհում կայուն խաղաղության ամրապնդումը:

Հովվապետական այս շնորհաբեր ուղևորությամբ, վստահ ենք, որ է՛լ ավելի կխորանան մեր հավատացյալ ժողովրդի սերն ու նվիրվածությունը դեպի Ս. Էջմիածինը և վերածնված Մայր Հայրենիքը:

Այս մտածումների և զգացումների լուսի տակ, բարի ճանապարհ ենք մաղթում մեր սիրելի Հայրապետին և ապա ողջամբ վերադարձ Մայր Աթոռ և հայրենի աշխարհ:

